

**Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
Riigikeele osakond**

**Pilvi Alp, Pille Reins
ALG- JA KESKTASEME 2001./2002. a
KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI
ANALÜÜS**

Keeletoimetaja Mai Tiits
Statistikakonsultant Katrin Niglas

Tallinn 2003

ALG- JA KESKTASEME KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI ANALÜÜS

SISSEJUHATUS

Eesti keele tasemeeksamil kontrollitakse nelja osaoskust – kirjutamis-, kuulamis-, lugemis- ja rääkimisoskust. Osaoskusi kontrollitakse testidega. Testid koostatakse kolme keeleoskustaseme jaoks (alg-, kesk- ja kõrgtase). Eksam loetakse sooritatuks, kui eksaminand on kogunud vähemalt 60 protsenti võimalikust punktisummast¹.

Eksamitestide koostamisel lähtutakse keeleseaduses sätestatud tasemekirjeldustest². Seejuures peetakse silmas taset iseloomustavaid asjatundlikkuse näitajaid³. Eesti keele tasemeeksam on pädevus-, mitte saavutuseksam. Sellest lähtuvalt koostatakse eksamiülesanded kommunikatiivse testi põhimõttel.

Kuulamis- ja lugemistesti ülesandeid hinnatakse võtme järgi: iga õige vastuse eest on võimalik saada kindel arv punkte. Kirjutamis- ja rääkimistesti hinnatakse hindamisjuhendite järgi.

ANALÜÜSI EESMÄRK

Analüüsi eesmärk on vaadata alg- ja kesktaseme eksami tulemuste põhjal, kas kuulamis- ja lugemistesti üldine raskusaste oli eksaminandidele sobiv ning kuidas töötasid kuulamis- ja lugemistesti ülesanded. Analüüsiti ülesandeid, mida kasutati eksamil 2001. aasta septembrist 2002. aasta septembrini.

Analüüsi aluseks võeti alg- ja kesktaseme eksamite kuulamis- ja lugemistesti üksikküsimuste 11 kuu statistilised analüüsid (eksamitelt saadud andmeid analüüsiti klassikalise statistilise analüüsi meetodeid kasutades spetsiaalse tarkvara MicroCAT ITEMAN⁴ abil). Selline analüüs annab infot küsimuste raskuse ja eristusvõime ning testi üldise raskusastme kohta. Statistiline analüüs võimaldab saada infot ka selle kohta, kas valikvastustega küsimuste distraktorid (peibutusvastused) töötavad korralikult ja on piisavalt usaldusväärsed.

Teades iga üksikküsimuse raskusväärtust (seda näitab küsimusele õigesti vastanute protsent), võib teha järeldusi selle kohta, kas testid olid eksaminandide jaoks paraja raskusastmega.

MicroCAT ITEMAN analüüsis kasutatakse üksikküsimuste eristusvõime väljendamiseks kahte näitajat: diskriminatsiooniindeksit ja punkt-biseriaalset korrelatsiooni. Need näitajad annavad infot selle kohta, kuiõrd hästi eristab küsimus nõrku vastajaid tugevatest.

¹ Haridusministeeriumi määrus nr 41, 1. juuli 1999

² Riigi Teataja I 1999, 16, 275

³ Krista Kerge, Funktsionaalse keeleoskuse taseme määratlemine. Tallinn: Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi Metoodika- ja Koolituskeskus, 1996, tabel 1, lk 9. Vt ka www.ekk.edu.ee

⁴ Iteman manual <http://www.assess.com/Software/iteman.htm>

ALGTASEME KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI ANALÜÜS

Pilvi Alp

TESTI ÜLESEHITUS

Algtaseme kuulamistest koosnes neljast ülesandest, milles oli kokku 20 küsimust. Lugemistest koosnes viiest ülesandest, milles oli 40 küsimust. Iga õigesti vastatud küsimus andis ühe punkti.

VALIM

Algtaseme kuulamis- ja lugemistesti tulemuste analüüsi aluseks on ajavahemikus 09.2001 – 09.2002 algtaseme eksamil osalenud 4575 eksaminandi eksamitulemused. Analüüs ei hõlma nende eksaminandide tulemusi, kes 2002. a tegid põhikooli eesti keele lõpueksami (vene õppekeelega koolides)⁵.

KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI TULEMUSED

Testiülesannete koostamisel lähtutakse põhimõttest, et ülesanded peaksid olema jõukohased keskmise ja tugeva keeleoskusega eksaminandidele, kuid rasked nõrga keeleoskusega eksaminandidele. Eksam peab eristama nõrgad keeleoskajad keskmistest ja tugevatest. Eeldatakse, et taseme tugeval keeleoskajal on eksamil võimalik saada 100 punkti (100-protsendiline eksamitulemus). Keeleoskuselt algtasemele jõudnu eksamitulemus peab olema vähemalt 60 punkti (st 60% võimalikust punktisummast). Samade põhimõtete alusel saab määrata ka tingliku piiri iga osaoskuse kohta. Nii peaks keskmise ja tugeva keeleoskusega eksaminandide kuulamistesti tulemus olema vähemalt 12 punkti ning lugemistesti tulemus vähemalt 24 punkti (st vähemalt 60% kummagi testi võimalikust punktisummast).

⁵ Põhikooli eesti keele lõpueksam (vene õppekeelega koolides) on ühitatud eesti keele algtaseme eksamiga, st vähemalt 60-punktilise tulemusena loetakse sooritatuks ka algtaseme eksam.

Tabel 1. Algtaseme kuulamistesti tulemused

Eksami toimumise aeg	Eksaminandide arv	Kuulamistesti keskmine tulemus (maksimum-punktid: 20)	Kuulamistestis osalenud eksaminandid	
			tulemus 0–11 p	tulemus 12–20 p
2001 september	363	15	77	286
2001 oktoober	134	16	16	118
2001 november	218	15	24	194
2001 detsember	535	17	25	510
2002 jaanuar	595	14	108	487
2002 veebruar	325	15	49	276
2002 märts	542	12	228	314
2002 aprill	530	14	122	408
2002 mai	473	12	236	237
2002 juuni	491	16	45	446
2002 september	369	12	178	191
	Kokku: 4575	Üldine keskmine: 14	Kokku: 1108	Kokku: 3467

Tabelist 1 nähtub, et kuulamistesti keskmine tulemus kõigub 12–17 punkti piires. Analüüsitud kuulamistestide üldine keskmine tulemus oli 14 punkti. Seega vastati õigesti keskmiselt 70 protsendile testi üksikküsimustest ja seda võib pidada küllaltki heaks näitajaks. Tabeli 1 põhjal võib järeldada, et algtaseme kuulamistest oli pigem kerge (kohati oli kuulamistesti sooritusprotsent isegi 85) ja küsimustele vastamine ei valmistanud eksaminandidele märkimisväärseid raskusi. Sama järeldust kinnitavad ka tabeli kaks viimast veergu, kus on esitatud nõrkade (tulemus 0–11 punkti) ning keskmiste ja tugevate (tulemus 12–20 punkti) vastajate arv kuude kaupa. Alla 12 punkti jäi kuulamistesti tulemus vaid 24 protsendil eksaminandidest.

Tabel 2. Algtaseme lugemistesti tulemused

Eksami toimumise aeg	Eksaminandide arv	Lugemistesti keskmine tulemus (maksimum-punktid: 40)	Lugemistestis osalenud eksaminandid	
			tulemus 0–23 p	tulemus 24–40 p
2001 september	363	26	148	215
2001 oktoober	134	33	26	108
2001 november	218	29	50	168
2001 detsember	535	26	207	328
2002 jaanuar	595	29	173	422
2002 veebruar	324	24	154	170
2002 märts	542	24	263	279
2002 aprill	530	28	169	361
2002 mai	473	24	215	258
2002 juuni	490	24	255	235
2002 september	369	28	118	251
	Kokku: 4573	Üldine keskmine: 27	Kokku: 1778	Kokku: 2795

Tabelist 2 nähtub, et ka lugemistesti keskmine tulemus on olnud kõikuv, jäädes 24–33 punkti piiridesse. Üldine keskmine tulemus oli küllaltki kõrge – 27 punkti. Soorituskünnise (tulemus vähemalt 24 punkti) ületas 61% eksaminandidest. Lugemistesti sooritusprotsent kõikus vahemikus 60–83.

KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI ÜLDISED NÄITAJAD

Testitulemuste analüüsimiseks kasutatav programm ITEMAN toob välja mitmed üldised testi iseloomustavad näitajad, mille põhjal saab teha järeldusi testi raskusastme kohta. Üsikküsimust iseloomustavad statistilised näitajad annavad infot küsimuste raskusväärtuse ja eristusvõime kohta. Tabelites 3 ja 4 on esitatud 11 kuu analüüsi tulemuste lühikokkuvõte.

Tabel 3. Algtaseme kuulamistesti üldisi andmeid

Asümmeetriakordaja *Skew* on testitulemuste (saavutatud punktide) jaotuse kuju iseloomustav näitaja. Negatiivne asümmeetriakordaja näitab, et on suhteliselt rohkem kõrgeid tulemusi (test on kerge), positiivne asümmeetriakordaja näitab, et on suhteliselt rohkem madalaid tulemusi (test on raske). Null näitab, et tulemused on jaotunud sümmeetriliselt oma keskväärtuse suhtes.

Usaldusväärsuse näitaja *Alpha* on homogeensuse indeks ja näitab testi sisemist ühtsust. Väärtus võib kõikuda vahemikus 0–1. Mida lähemal on väärtus 1-le, seda parem.

Mean Item-Total on üksikküsimuste keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon. Punkt-biseriaalne korrelatsioonikordaja on õige/vale vastusega üksikküsimuse eristusindeks. Näitab, kui hästi eristab küsimus nõrku vastajaid tugevatest. Eristus on hea, kui keskmine on üle 0,3.

Eksami toimumise aeg	Keskmine õigete vastuste osatähtsus (<i>Mean P</i>)	Asümmeetriakordaja (<i>Skew</i>)	Usaldusväärsuse näitaja (<i>Alpha</i>)	Keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon (<i>Mean Item-Total</i>)
2001 september	0,707	-0,549	0,709	0,391
2001 oktoober	0,786	-0,872	0,775	0,437
2001 november	0,722	-0,148	0,566	0,326
2001 detsember	0,827	-1,594	0,671	0,378
2002 jaanuar	0,702	-0,993	0,749	0,424
2002 veebruar	0,750	-0,528	0,724	0,391
2002 märts	0,612	-0,204	0,742	0,407
2002 aprill	0,698	-0,618	0,744	0,412
2002 mai	0,590	0,049	0,756	0,423
2002 juuni	0,787	-1,335	0,765	0,435
2002 september	0,587	-0,135	0,795	0,453

Tabel 4. Algtaseme lugemistesti üldisi andmeid

Eksami toimumise aeg	Keskmine õigete vastuste osatähtsus (<i>Mean P</i>)	Asümmeetriakordaja (<i>Skew</i>)	Usaldusväärsuse näitaja (<i>Alpha</i>)	Keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon (<i>Mean-Item Total</i>)
2001 september	0,640	-0,230	0,916	0,480
2001 oktoober	0,762	-1,025	0,904	0,459
2001 november	0,702	-0,613	0,881	0,424
2001 detsember	0,641	-0,298	0,910	0,471
2002 jaanuar	0,698	-0,612	0,925	0,503
2002 veebruar	0,609	0,164	0,893	0,436
2002 märts	0,604	-0,058	0,886	0,427
2002 aprill	0,689	-0,344	0,915	0,473
2002 mai	0,604	-0,117	0,906	0,462
2002 juuni	0,592	0,199	0,886	0,425
2002 september	0,671	-0,487	0,911	0,475

Kuulamis- ja lugemistesti statistiliste näitajate põhjal võib öelda, et testid on olnud eksaminandidele pigem kerged, kuna keskmine õigete vastuste osatähtsus on küllaltki suur ning asümmeetriakordaja on negatiivne. Keskmiste punkt-biseriaalsete korrelatsioonikordajate põhjal võib öelda, et kumbki test tervikuna sobib eristama taseme tugevaid keeleoskajaid nõrkadest.

ÜLESANNETE JA ÜSIKKÜSIMUSTE ANALÜÜS

ITEMAN-analüüside põhjal vaadati 11 kuu kuulamis- ja lugemistestide üksiküsimuste järgmisi statistilisi näitajaid:

- 1) üksiküsimuse raskusväärtust (näitab küsimusele õigesti vastanute osatähtsust; sobiv tase on raskuspiirkonna keskpunktis, kuid vastuvõetav raskusväärtus võib jääda ka vahemikku 0,20–0,80);
- 2) üksiküsimuse eristusvõime näitajaid – diskriminatsiooniindeksit ja punkt-biseriaalset korrelatsioonikordajat (väljendatakse skaalal –1 kuni +1; vastuvõetavaks peetakse küsimust, mille näitaja on +0,30 või üle selle);
- 3) distraktorite sobivust valikvastustega ülesannetes (distraktor täidab oma ülesande, kui vähemalt 5% eksaminandidest selle õigeks vastuseks valib, seega saab sobivaks pidada neid distraktoreid, mille väärtus on vähemalt 0,05).

Analüüsitud testiülesannete raskusastet on kontrollitud ka ankurülesannete abil. Ankurülesanded on läbi lahendanud algtaseme keeleoskajatest koosnev kontrollrühm ja nende ülesannete küsimuste raskusväärtus on vahemikus 0,55–0,75. Iga eksamitest on sisaldanud ühte ankurülesannet või -küsimust.

Kuulamistesti ülesanded

Algtaseme kuulamistest koosneb neljast ülesandest:

Esimene	5 kõnelõiku ja pildilised valikvastused
Teine	Monoloog ja 5 valikvastustega küsimust
Kolmas	Dialoog (või monoloog) ja 5 avatud lüngaga küsimust
Neljas	Dialoog ja 5 valikvastustega (õige/vale) küsimust

Ülesannetega kontrollitakse kuulatud teksti üldisest mõttest arusaamist, kõne olulisemate kohtade mõistmist mõnest tundmatust sõnast hoolimata, valikulise informatsiooni leidmist tekstist ning kõnes selgelt väljendunud emotsioonide eristamist.

Esimene ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata viit lühikest kõnelõiku. Kuulamisega samal ajal tuli lugeda kõnelõigu kohta esitatud küsimust ning valida nelja pildilise valikvastuse hulgas välja sobiv vastus.

Ülesannete analüüs näitas, et ühtmoodi hästi said nende lahendamisega hakkama nii nõrga kui tugeva keeleoskusega eksaminandid. Eristus oli halb ja distraktorid väheatraktiivsed seetõttu, et liiga lühike kõnelõik ei võimaldanud kõiki distraktoreid tekstiga siduda. Seepärast otsustati ülesannet 2003. aastal pisut muuta ja kõnelõike pikendada.

Teine ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata monoloogi. Teksti kohta oli esitatud viis küsimust, igal küsimusel oli neli vastusevarianti. Küsimusena oli esitatud väite algus, millele tuli leida sobiv jätk, nii et moodustuks kuuldu teksti sisule vastav lause.

Ülesanne oli üldiselt paraja raskusastmega. Kahel eksamil (2001. a detsembris ja 2002. a juunis) olid statistilised näitajad pisut kõrgemad, seega oli nende eksamite kuulamistest pigem kerge. Ülesanne eristas üsna hästi tugevaid ja nõrku eksaminande. Analüüsisist selgus aga, et üks kolmest distraktorist oli stabiilselt väheatraktiivne ja vastusevariandina kasutu. Seepärast otsustati selle ülesande küsimustes 2003. aastast vastusevariantide arvu ühe võrra vähendada.

Kolmas ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata pikemat dialoogi või monoloogi. Teksti kuulamise käigus tuli lugeda küsimusi (lüngaga lauseid) ning kuuldu põhjal kirjutada lünkadesse puuduv informatsioon (üks sõna; arvu võis kirjutada ka numbri(te)ga).

Ülesanne oli sobiva raskusastmega ja eristas hästi nõrku eksaminande tugevatest.

Neljas ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata pikemat dialoogi. Vestluse kohta esitati viis küsimust (väidet). Eksaminandil tuli otsustada, kas teksti kohta esitatud väited on õiged või valed.

Analüüsi põhjal võib öelda, et ülesanne töötas hästi, ülesande raskusaste oli paras ja tugevate ning nõrkade eksaminandide eristus hea.

Lugemistesti ülesanded

Algtaseme lugemistest koosneb viiest ülesandest:

Esimene	5 lühiteadet ja valikvastused (neljane valik)
Teine	Lühem tekst (150 sõna) ja 10 küsimust (lünkülesanne)
Kolmas	Lühem tekst (150 sõna) ja 5 küsimust (neljane valik)
Neljas	Lühem tekst (150 sõna) ja 10 küsimust (valikvastustega lünkülesanne, kolmene valik)
Viies	10-lauseline tekst ja 10 küsimust (sobitusülesanne)

Lugemistestiga kontrolliti loetud teksti üldisest mõttest, sõnumist arusaamist, teksti olulisemate kohtade mõistmist hoolimata tundmatutest sõnadest, valikulise informatsiooni leidmist tekstist ning grammatika ja sõnavara tundmist.

Esimene ülesanne

Selle ülesandega kontrolliti lühiteadete sisu mõistmist. Eksaminandid pidid lugema viit lühiteadet ja aru saama nende sisust. Iga teate kohta oli antud neli vastusevarianti. Eksaminandidel tuli välja valida teate sisu edasi andev vastusevariant.

Küsimuste raskusväärtus oli üsna kõrge, mis näitab seda, et küsimused olid pigem kerged, kuid jäi siiski normi piiresse. Väga head olid aga eristusvõime näitajad. Seega

võib kokkuvõttes öelda, et ülesanne töötas üsna hästi – eristas nõrga ja tugeva keeleoskusega eksaminande –, kuigi õigete vastuste osatähtsus oli suur.

Teine ülesanne

Selle ülesandega kontrolliti teksti mõistmist, sõnavara tundmist ja grammatika-teadmisi. Eksaminandid pidid lugema umbes 150-sõnalist teksti, milles oli 10 lünka. Teksti all toodud sõnaloendist tuli leida sobiv sõna või sõnavorm ja kirjutada lünka valitud vastuse ees olev täht. Vastusevariante oli kahe võrra rohkem kui lünki.

Ülesande raskusastme ja eristusvõime näitajad ei olnud stabiilsed, kuid jäid siiski normi piiresse. Et distraktoritele atraktiivsust lisada, otsustati 2003. aastast ülesande vastusevariantide arvu suurendada. See peaks tagama ka parema eristusvõime.

Kolmas ülesanne

Selle ülesandega kontrolliti pikema seotud teksti sisu mõistmist. Teksti kohta esitati viis valikvastustega küsimust. Igal küsimusel oli neli vastusevarianti. Küsimusena oli esitatud väite algus, millele tuli vastusevariantide seast leida sobiv jätk.

Ülesanne osutus eksaminandidele pigem kergeks, õigete vastuste osatähtsus oli küllaltki suur. Samas oli tugevate ja nõrkade eksaminandide eristus hea. Analüüs näitas, et kõik distraktorid ei tööta võrdselt hästi. Et ülesande raskusastet korrigeerida, otsustati 2003. aastast vastusevariante vähendada ning ülesande teksti mõnevõrra pikendada.

Neljas ülesanne

Ülesandega kontrolliti teksti mõistmist, sõnavara ja grammatiliste seoste tundmist. Eksaminandidele anti lugeda umbes 150-sõnaline tekst, milles oli 10 lünka (küsimust). Igasse lünka tuli kolme vastusevariandi seast leida sobiv sõna või sõnavorm.

Ülesande statistilised näitajad olid stabiilselt head. Ülesanne eristas väga hästi nõrga ja tugeva keeleoskusega eksaminande.

Viies ülesanne

Selle ülesandega testiti loetu mõistmist ning lauseehituse tundmist. Ülesandes oli 10 küsimust (lauset). Testitaval tuli poolitatud lausetest kokku panna lühijutt. Küsimusena oli esitatud lause algus, lause lõpp tuli leida lausejätkude valikust.

Ülesande raskusaste oli sobiv ja eristusvõime hea. Kokkuvõttes töötas see ülesanne hästi.

KOKKUVÕTE

Kuulamis- ja lugemistesti analüüsi põhjal võib öelda, et ülesanded on olnud algtaseme eksaminandidele igati jõukohased. Samuti eristasid küsimused küllaltki hästi tugevaid keeleoskajaid nõrkadest.

Kuulamistesti kaks esimest ülesannet on pigem kerged ja nõuavad mõningast muutmist. Kuulamistesti kolmas ja neljas ülesanne töötasid väga hästi ja eristasid tugevaid eksaminande nõrkadest.

Lugemistesti ülesannetest töötasid esimene, teine ja kolmas ülesanne üsna hästi. Väga heade statistiliste näitajatega olid lugemistesti neljas ja viies ülesanne.

KESKTASEME KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI ANALÜÜS

Pille Reins

TESTI ÜLESEHITUS

Kesktaseme kuulamistest koosnes neljast ülesandest, milles oli kokku 20 küsimust. Iga õigesti vastatud küsimus andis ühe punkti. Lugemistest koosnes viiest ülesandest, milles oli kokku 40 küsimust. Iga õigesti vastatud küsimus andis ühe punkti.

VALIM

Kesktaseme kuulamis- ja lugemistesti analüüsi aluseks on ajavahemikus 09.2001 – 09.2002 kesktaseme eksamil käinud 3640 eksaminandi eksamitulemused. Nende eksaminandide tulemusi, kes tegid 2002. a eesti keele riigieksami (vene õppekeelega koolides)⁶, käesolev analüüs ei hõlma.

KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI TULEMUSED

Kuulamis- ja lugemistesti analüüs toetub eksamite statistilistele andmetele. Test peaks olema jõukohane tugeva ja keskmise keeleoskusega eksaminandidele, kuid raske nõrkadele keeleoskajatele. Eksamiülesanded koostatakse nii, et kesktaseme tugeval keeleoskajal on eksamil võimalik saada 100% võimalikust punktisummast (100 punkti). Eksam loetakse sooritatuks, kui kogutulemus on 60% (60 punkti). Sama põhimõtte järgi peaksid keskmise ja tugeva keeleoskusega eksaminandid saama iga testi lõpptulemuseks vähemalt 60% maksimumpunktidest.

Tabel 1. Kesktaseme kuulamistesti tulemused

Eksami toimumise aeg	Eksaminandide arv	Kuulamistesti keskmine tulemus (maksimumpunktid: 20)	Kuulamistestis osalenud eksaminandid	
			tulemus 0–11 p	tulemus 12–20 p
2001 september	239	13	92	147
2001 oktoober	131	14	31	100
2001 november	215	13	74	141
2001 detsember	509	13	190	319
2002 jaanuar	437	15	71	366
2002 veebruar	322	13	122	200
2002 märts	474	13	175	299
2002 aprill	388	13	117	271
2002 mai	338	14	79	259
2002 juuni	314	13	132	182
2002 september	273	13	103	170
	Kokku: 3640	Üldine keskmine: 13	Kokku: 1186	Kokku: 2454

⁶ Eesti keele riigieksam (vene õppekeelega koolides) on ühitatud eesti keele kesktaseme eksamiga, st vähemalt 60-punktilise tulemuse korral loetakse sooritatuks ka eesti keele kesktaseme eksam.

Tabel 2. Kesktaseme lugemistesti tulemused

Eksami toimumise aeg	Eksaminandide arv	Lugemistesti keskmine tulemus (maksimumpunktid: 40)	Lugemistestis osalenud eksaminandid	
			tulemus 0–23 p	tulemus 24–40 p
2001 september	239	28	80	159
2001 oktoober	131	30	25	106
2001 november	215	31	37	178
2001 detsember	509	29	165	344
2002 jaanuar	437	30	103	334
2002 veebruar	322	31	65	257
2002 märts	474	28	140	334
2002 aprill	388	28	126	262
2002 mai	338	29	81	257
2002 juuni	314	33	46	268
2002 september	273	30	50	223
	Kokku: 3640	Üldine keskmine: 30	Kokku: 918	Kokku: 2722

Kuulamistesti keskmine tulemus on olnud suhteliselt stabiilne (jääb 13–15 punkti piiresse), üldine keskmine tulemus oli 13 punkti. Seda võib pidada üsna heaks näitajaks. Lugemistesti tulemustes oli kõikumist pisut rohkem (keskmine tulemus jääb 28–33 punkti piiresse), üldine keskmine tulemus oli aga küllaltki kõrge – 30 punkti.

3640 eksaminandist 67,4% sai kuulamistesti tulemuseks 12 või enam punkti, 32,6% eksaminandide kuulamistesti tulemus üle 11 punkti ei küündinud. 74,8% kõikidest lugemistesti teinud eksaminandidest sai tulemuseks 24 või enam punkti. Alla 23 punkti jäi lugemistesti tulemus vaid 25,2 protsendil eksaminandidest.

Seega võib tabelite 1 ja 2 põhjal öelda, et kesktaseme kuulamis- ja lugemistesti soorituskünnise ületamine oli suuremale osale eksaminandidest jõukohane.

KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI ÜLDISED NÄITAJAD

ITEMAN-analüüs toob välja mitmed testi iseloomustavad statistilised näitajad, mille põhjal on võimalik teha järeldusi testi raskusastme kohta. Üksikküsimust iseloomustavad statistilised näitajad annavad infot küsimuste raskusväärtuse ja eristusvõime kohta. Tabelites 3 ja 4 on esitatud 11 kuu analüüsi tulemuste lühikokkuvõte.

Tabel 3. Kesktaseme kuulamistesti üldisi andmeid

Asümmeetriakordaja *Skew* on testitulemuste (saavutatud punktide) jaotuse kuju iseloomustav näitaja. Negatiivne asümmeetriakordaja näitab, et on suhteliselt rohkem kõrgeid tulemusi (test on kerge), positiivne asümmeetriakordaja näitab, et on suhteliselt rohkem madalaid tulemusi (test on raske). Null näitab, et tulemused on jaotunud sümmeetriliselt oma keskvärtuse suhtes.

Usaldusväarsuse näitaja *Alpha* on homogeensuse indeks ja näitab testi sisemist ühtsust. Väärtus võib kõikuda vahemikus 0–1. Mida lähemal on väärtus 1-le, seda parem.

Mean Item-Total on üksikküsimuste keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon. Punkt-biseriaalne korrelatsioonikordaja on õige/vale vastusega üksikküsimuse eristusindeks. Näitab, kui hästi eristab küsimus nõrku vastajaid tugevatest. Eristus on hea, kui keskmine on üle 0,3.

Eksami toimumise aeg	Keskmine õigete vastuste osatähtsus (Mean P)	Asümmeetriakordaja (Skew)	Usaldusväarsuse näitaja (Alpha)	Keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon (Mean Item-Total)
2001 sept	0,620	-0,322	0,742	0,413
2001 okt	0,721	-0,418	0,667	0,370
2001 nov	0,653	-0,180	0,702	0,376
2001 dets	0,633	-0,503	0,712	0,392
2002 jaan	0,726	-0,702	0,719	0,398
2002 veebr	0,653	-0,197	0,799	0,454
2002 märts	0,643	-0,108	0,717	0,394
2002 aprill	0,661	-0,186	0,726	0,396
2002 mai	0,692	-0,160	0,675	0,368
2002 juuni	0,632	-0,099	0,736	0,408
2002 sept	0,638	-0,208	0,748	0,409

Tabel 4. Kesktaseme lugemistesti üldisi andmeid

Eksami toimumise aeg	Keskmine õigete vastuste osatähtsus (Mean P)	Asümmeetriakordaja (Skew)	Usaldusväarsuse näitaja (Alpha)	Keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon (Mean Item-Total)
2001 sept	0,689	-0,196	0,873	0,407
2001 okt	0,732	-0,527	0,881	0,416
2001 nov	0,754	-0,580	0,888	0,421
2001 dets	0,686	-0,619	0,919	0,492
2002 jaan	0,724	-0,638	0,907	0,461
2002 veebr	0,751	-0,651	0,885	0,423
2002 märts	0,691	-0,208	0,877	0,404
2002 aprill	0,678	-0,221	0,886	0,426
2002 mai	0,722	-0,403	0,881	0,412
2002 juuni	0,789	-0,646	0,876	0,399
2002 sept	0,736	-0,719	0,883	0,424

Keskmise õigete vastuste osatähtsuse ja asümmeetriakordaja põhjal võib öelda, et kuulamistest on olnud eksaminandidele pigem kerge. Korrelatsiooni näitajate põhjal võib järeldada, et kuulamistest tervikuna oli sobiv eristama tugevaid ja nõrku keeleoskajaid. Lugemistest oli eksaminandidele kerge ning õigesti vastatud küsimuste osatähtsus oli üsna suur. Samas eristas lugemistest hästi tugevaid ja nõrku keeleoskajaid.

ÜLESANNETE JA ÜSIKKÜSIMUSTE ANALÜÜS

ITEMAN-analüüside põhjal vaadati ka 11 kuu kuulamis- ja lugemistestide üksikküsimuste statistilisi näitajaid. Analüüsitud testid sisaldasid ankurülesandeid, mille raskusastet oli kontrollitud kesktasemel keeleoskajatest kontrollrühma peal. Testi teistele ülesannetele oli seega võimalik anda hinnang ankurülesande raskusastmega võrreldes. Samuti andsid ankurülesanded võimaluse võrrelda ja hinnata eksaminandide taset eri kuudel. Näiteks 2002. a jaanuaris olid kesktaseme eksamil mõnevõrra parema keeleoskusega eksaminandid. Seda kinnitab ka kuulamis- ja lugemistesti pisut kõrgem keskmine tulemus. Testiülesannete võrdlus ankurülesannetega lubab järeldada, et ülesanded on erinevatel eksamitel olnud üsna ühtlase raskusastmega. Ülesannetele hinnangu andmisel võeti arvesse:

- 1) üksikküsimuse raskusväärtust (näitab küsimusele õigesti vastanute osatähtsust; sobivaks peetakse raskuspiirkonna keskpunkti, kuid vastuvõetav raskusväärtus võib jääda ka vahemikku 0,20–0,80);
- 2) üksikküsimuse eristusvõime näitajaid – diskriminatsiooniindeksit ja punkt-biseriaalset korrelatsioonikordajat (väljendatakse skaalal –1 kuni +1; vastuvõetavaks peetakse küsimust, mille näitaja on +0,30 või üle selle);
- 3) distraktorite sobivust valikvastustega ülesannetes (distraktor täidab oma ülesande, kui vähemalt 5% eksaminandidest selle õigeks vastuseks valib, seega saab sobivaks pidada neid distraktoreid, mille väärtus on vähemalt 0,05).

Kuulamistesti ülesanded

Kesktaseme kuulamistest koosnes neljast ülesandest:

Esimene	5 kõnesituatsiooni ja 5 valikvastustega küsimust
Teine	Dialoog ja 5 valikvastustega küsimust
Kolmas	Dialoog ja 5 avatud lüngaga küsimust
Neljas	Monoloog ja 5 valikvastustega (õige/vale) küsimust

Ülesannetega kontrolliti kuuldud teksti üldisest mõttest, sõnumist arusaamist; kõne olulisemate kohtade mõistmist mõnest tundmatust sõnast hoolimata; tekstist valikulise info leidmise oskust; kõnes selgelt väljendunud emotsioonide, suhtumiste ja hoiakute eristamise oskust ning detailide ja faktide märkamise oskust.

Esimene ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata viit lühikest monoloogi või dialoogi (kõnelõiku). Kuulamise ajal tuli lugeda kõnelõigu kohta esitatud küsimust ning valida kolme vastusevariandi hulgast välja sobiv vastus.

Esimene ülesande küsimuste raskusväärtus jäi enamasti vahemikku 0,60–0,80. Küsimuste eristusindeksid jäid kokkuvõttes normi piiresse, kohati oli ka väga heade näitajatega (vahemikus +0,60 kuni +0,70) küsimusi. Distraktorid töötasid üsna hästi, st olid piisavalt atraktiivsed. Kokkuvõttes töötas esimene ülesanne küllaltki hästi. Kuigi õigete vastuste osatähtsuse osutus suhteliselt suureks, oli tugevate ja nõrkade eksaminandide eristus hea.

Teine ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata pikemat dialoogi. Teksti kohta oli esitatud viis küsimust (väidet). Küsimusena oli esitatud väite algus, millele tuli teksti kuulamise käigus leida kolme vastusevariandi hulgast sobiv jätk.

Üldjuhul jäi teise ülesande küsimuste raskusväärtus aktsepteeritavasse raskuspiirkonda (vahemikku 0,55–0,75). Küsimuste eristusindeksid olid normikohased, kohati isegi väga head (vahemikus +0,35 kuni +0,50). Distraktorid töötasid hästi ja olid üldjuhul piisavalt atraktiivsed. Kokkuvõttes töötas teine ülesanne hästi ning eristas tugevaid ja nõrku eksaminande.

Kolmas ülesanne

Eksaminandidel tuli kuulata dialoogi. Teksti kuulamise käigus tuli lugeda küsimusi (lüngaga lauseid) ning kuuldu põhjal kirjutada lünkadesse puuduv informatsioon (enamasti üks sõna, arvu võis kirjutada ka numbri(te)ga).

Kolmanda ülesande küsimuste õigete vastuste osatähtsus jäi kokkuvõttes pisut väiksemaks kui teistel kuulamistesti ülesannetel (kõikus vahemikus 0,45 kuni 0,65). Küsimuste raskus oli üldjuhul paras. Küsimuste eristusvõime näitajad olid tunduvalt paremad kui teistel ülesannetel, rohkem oli väga hea eristusvõimega (eristusindeks vahemikus +0,55 kuni +0,70) küsimusi. Selliseid küsimusi, millele vastas õigesti palju eksaminande (70–80%), oli suhteliselt vähe. Kokkuvõttes töötas kolmas ülesanne kuulamistestis hästi, kuna eristas tugevaid ja nõrku eksaminande.

Neljas ülesanne

Selles ülesandes kuulati pikemat monoloogi ja samal ajal loeti monoloogi kohta käivaid küsimusi (väiteid). Eksaminandil tuli otsustada, kas teksti kohta esitatud väited on õiged või valed.

Neljanda ülesande küsimuste raskusväärtus jäi üldjoontes aktsepteeritavasse raskuspiirkonda (vahemikku 0,60–0,80). Üsna suure õigete vastuste osatähtsuse üks põhjus oli ilmselt see, et valida tuli vaid kahe vastusevariandi (õige/vale) vahel. Küsimuste eristusindeksid jäid üldjuhul normi piiresse. Tuli ette ka normist pisut allapoole jäävate või siis hoopis väga heade näitajatega küsimusi, kuid nende osatähtsus oli suhteliselt väike. Aktsepteeritavate näitajatega küsimuste ülekaal viitab sellele, et ülesanne töötas üldjoontes piisavalt hästi.

Lugemistesti ülesanded

Kesktaseme lugemistest koosnes viiest ülesandest:

Esimene ülesanne	Pikem tekst (400–500 sõna) ja 5 valikvastustega küsimust (õige/vale)
Teine ülesanne	4 tekstilõiku ja 10 küsimust (väidete ja tekstide kokkuviimine)
Kolmas ülesanne	Pikem tekst (umbes 400 sõna) ja 5 küsimust (tekstilõikude kokkusobitamine)
Neljas ülesanne	Lühem tekst (umbes 200 sõna) ja 10 küsimust (valikvastustega lünkülesanne, neljane valik)
Viies ülesanne	10-lauseline tekst ja 10 küsimust (lause alguse ja lõpu kokkusobitamine)

Lugemistestiga kontrolliti loetud teksti peamisest mõttest arusaamist; tekstist peamise informatsiooni leidmise oskust; oskust eristada esmast ja tähtsamat infot vähem olulisest; tekstis kaudselt esitatud informatsioonist arusaamist; teksti olulisemate kohtade mõistmist tundmatutest sõnadest hoolimata; grammatika ja sõnavara tundmist.

Esimene ülesanne

Selle ülesandega kontrolliti pikema teksti üldise sisu mõistmist. Teksti kohta esitati viis küsimust (väidet). Eksaminand pidi tekstile tuginedes otsustama, kas väide on õige või vale.

Esimese ülesande küsimuste raskusväärtus jäi üldjuhul vahemikku 0,70–0,90. See näitab, et ülesanne oli liiga kerge. Küsimustele vastasid õigesti nii tugevad kui ka nõrgad eksaminandid. Seda tingis kindlasti ka vastusevariantide vähesus. Kuna küsimused olid jõukohased enamikule eksaminandidest, eristusid ka tugevad ja nõrgad keeleoskajad üsna halvasti. Seda arvestades otsustati lugemistesti esimene ülesanne 2003. aastast välja vahetada teist tüüpi ülesande vastu.

Teine ülesanne

Selle ülesandega kontrolliti, kui täpselt eksaminand teksti sisust aru saab. Eksaminandil tuli lugeda nelja lõiku ajalehe- või ajakirjaartiklitest. Tal tuli kindlaks määrata, millise tekstilõigu kohta käivad esitatud väited. Kuna tekstid olid sisult üsna lähedased, siis eeldas õigesti vastamine teksti detailset mõistmist.

Ülesande küsimuste raskusväärtus jäi aktsepteeritavasse raskuspiirkonda (vahemikku 0,60–0,80). Eristusvõime näitajad olid üldjuhul normi piires, kohati oli ka väga hea eristusvõimega (+0,50 kuni +0,60) küsimusi. Halva eristusvõimega küsimusi oli suhteliselt vähe. Kokkuvõttes töötas teine ülesanne piisavalt hästi ning eristas tugevaid ja nõrku eksaminande, kuigi õigete vastuste osatähtsus oli üsna suur.

Kolmas ülesanne

Ülesandega kontrolliti teksti ülesehituse ja üldise sisu mõistmist. Eksaminandile anti lugeda ajalehe- või ajakirjaartikkel, millest olid välja võetud katked (lõigud). Loeteluna esitatud puuduvad lõigud tuli sobitada tekstis olevatesse lünkadesse.

Kolmanda ülesande küsimuste raskusväärtuse näitajad olid suhteliselt ebastabiilsed. Suures osas jäid need vahemikku 0,70–0,90. Oli ka küsimusi, mille raskusväärtus jäi aktsepteeritavasse raskuspiirkonda (0,55–0,65), kuid nende osatähtsus oli suhteliselt väike. Enamikul juhtudel jäi ülesanne eksaminandidele liiga kergeks. Seda tingis ilmselt ka ülesande tüüp – küsimustele vastamisega vähenes vastusevariantide hulk ning seetõttu oli viimastele küsimustele kergem vastata. Ka küsimuste eristusvõime näitajad polnud kõige paremad, kuid kokkuvõttes jäid need siiski normi piiresse. Statistilisi näitajaid arvestades otsustati seda tüüpi ülesanne 2003. aastast kõrvale jätta.

Neljas ülesanne

Selle ülesandega testiti lisaks teksti mõistmisele ka sõnavara ja grammatiliste seoste tundmist. Ajalehe- või ajakirjaartikli lausetest oli välja jäetud sõnu või väljendeid. Eksaminandil tuli nelja vastusevariandi hulgast valida lünka sobiv (sobivas vormis) sõna või väljend.

Neljanda ülesande küsimuste raskusväärtus jäi kokkuvõttes madalamaks kui teistel lugemistesti ülesannetel (vahemikku 0,50–0,70). Oli ka selliseid küsimusi, millele suutsid vastata vaid tugevamad eksaminandid, kuid nende osatähtsus oli väike. Valdav osa küsimustest eristas tugevaid ja nõrku eksaminande hästi. (Hea eristuse põhjuseks võib olla see, et tugevamatel eksaminandidel olid ülesande lahendamisel toeks piisavalt head grammatikateadmised ning ulatuslikum sõnavara.) Palju oli selliseid küsimusi, mille eristusvõime oli väga hea (vahemikus +0,60 kuni +0,75). Distraktorid töötasid üldjoontes hästi ja olid atraktiivsed eelkõige nõrkadele eksaminandidele. Kokkuvõttes töötas neljas ülesanne stabiilselt väga hästi, tugevaid ja nõrku eksaminande eristas see lugemisülesannetest kõige paremini.

Viies ülesanne

Ülesandega testiti loetu mõistmist ning lauseehituse tundmist. Ülesandes oli 10 küsimust. Eksaminandidel tuli poolitatud lausetest kokku panna lühijutt. Küsimusena esitati lause algus, lause lõpp tuli leida lausejätkude valikust.

Küsimuste raskusväärtus jäi üldjuhul vahemikku 0,55–0,75. Seega oli ülesande üldine raskusaste sobiv. Küsimuste eristusindeksid olid normi piires (vahemikus +0,35 kuni +0,50). Kokkuvõttes töötas viies ülesanne piisavalt hästi, kuna oli paraja raskusega ja eristas tugevaid eksaminande nõrkadest.

KOKKUVÕTE

Kesktaeme kuulamistest oli analüüsitud ajavahemikus kesktaeme eksaminandidele sobiva raskusega. Küsimused olid jõukohased ja mõnes ülesandes isegi pisut kerged. Ülesanded sobisid kesktaeme kuulamisoskuse kontrollimiseks ja töötasid üldjoontes piisavalt hästi. Test eristas tugevaid eksaminande nõrkadest. Kuulamistesti tulemusi võib pidada üldjoontes heaks ning testi keskmistele ja tugevatele eksaminandidele igati jõukohaseks.

Lugemistesti puhul on nii õpetajate kui ka eksaminandide kriitikat esile kutsunud sobitusülesannete (kolmanda ja viienda ülesande) formaat – testitavatel on tekkinud küsimustele vastates tunne, et tegu on väga raskete ülesannetega. Ilmselt on selline mulje tekkinud põhjusel, et kolmas ülesanne eeldab tähelepanelikku lugemist, teksti sisusse süüvimist ja tekstilõikude vaheliste seoste tunnetamist. Viendas ülesandes on teksti (poolitatud lauseid) raskem haarata ja kokkusobitamine nõuab üsna head lauseehituse tundmist. Sobitusülesannetes võib küsimustele vastamisel tekkida oht, et kui üks vastusevariant valitakse valesti, hakkab sellest sõltuma ka järgmisele küsimusele vastuse leidmine. Üksikküsimuste tulemuste analüüs kinnitab siiski vastupidist – mõlemad ülesanded on pigem kerged kui rasked.

Kuna lugemistesti tulemus moodustab 40% kogu testi lõpptulemusest ja lugemistest on eksaminandidele kergem kui kuulamis-, rääkimis- ja kirjutamistest, siis otsustati lugemistesti osatähtsust 2003. aastast vähendada. Kehvasti töötanud ülesanded (esimene ja kolmas) ning kriitikat põhjustanud viies ülesanne otsustati 2003. aastast kõrvale jätta.